

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום שישי פרשת בלק | יא תמוז תשפ"ו

נידון לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

היום יארציט הרה"ק רבי צבי הירש בן רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע ועכ"ל. שר בית הזוהר.

מעשי חייא שלא תשתכח תורה מישראל

אי' בגמ' ב"מ דף פה, 'כי הוּו מינצו רבי חנינא ורבי חייא אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא בהדי דידי קא מינצית, חס וחלילה אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפול? אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא מינצית, דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל, מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא'.

רבי חנינא אמר שהוא יכול להחזיר את כל התורה בפלפולו אף לאחר שישכחנה ח"ו, ורבי חייא אמר שהוא גורם שלא ישכחו את התורה, כי מגדל פשתן ועושה מהם רשתות וצד בהם צבאים ומאכיל את בשרם ליתומים ומעורם מעבד קלף וכותב עליהם תורה ומשנה ומלמד את התינוקות עד שיזכרו כולם כל התורה, וכך אין התורה משתכחת מישראל.

וביאר הרבי רבי הערש זי"ע בספרו הק' 'בית ישראל' על התורה, כי בוודאי שלא זו הדרך לתקן שלא תשתכח התורה מישראל ע"י זריעת פשתן וצידת צבאים, אם כל התנאים ואמוראים יתעסקו בזה, בוודאי תשתכח התורה.

שהרי רבי חייא בעצמו הלך לזרוע את הפשתן, וכנודע ביאור הגר"א בזה, שביקש רבי חייא שיהיו כל הסיבות הראשונות ללימודם של התלמידים זך ונקי בכונה טהורה לשם שמים.

אם כל התנאים והאמוראים ילכו לזרוע פשתן, מה יעשו עד שהפשתן יצמח, וכי לא ילמדו אז תורה 'הלהן תעגנה, הלהן תשברנה'? הילדים יבקשו לשמוע תורה מפיהם והם לא ילמדו אותם משום שעדיין לא צמחו הפשתן?

עלינו להאמין בדברי חז"ל שהם מדברים בלשון חכמה ומלובש בהם רזין דרזין. כאשר נהגו הצדיקים לבית זידיטשוב וראפשיץ, דיברו ענין אחד, ומאחורי דבריהם היו אוצרות יקרים.

פשתן להכחיש ארציות הגוף

בזוה"ק מבואר שהסיבה של שכחת התורה הוא כשאדם הולך אחר הנאת הגוף, וכמ"ש בתוס' בשם חז"ל 'עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך פיך, התפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך פיך', ובגמ' מסופר על רבי אלעזר בן ערך שהלך למיא דדורמסקית ופתח ס"ת וקרא החרש היה לבם, רבי אלעזר בן ערך כתוב עליו שהוא בור סיד שאינו מאבד טיפה. עד כדי כך צריך להחליש תאות הגוף.

וכתוב במס' ב"מ דף קט שהפשתן מכחיש את הארץ שזורעים אותה בה, וזה שאמר רבי חייא, כשאני רוצה שלא ישכחו התלמידים את הלימוד, הריני מקטין את החדר אוכל, אני זורע פשתן שהוא גדל בד בד, כמ"ש במס' יומא עה"פ 'כתונת בד קודש', להורות על אחדות הבורא, כך אני מלמד את התלמידים לייחד יחודים עליונים, ואזי ממילא נחלשת הארציות מלבם, כפשתן שמכחיש את הארציות, ועי"ז אין הבחורים מבקשים ריבוי סלטים ומעדנים.

וכן אי' בגמ' סנהדרין 'לא תימצא בארץ החיים', לא תמצא את התורה במי שהולך אחר הבלי החיים, לכן אני זורע בהם פשתן להכחיש תאות הגוף.

נשבי למזג את המידות במוסר

'גדילנא נישבי', אני עושה רשת ע"י פשתן, ונודע שצורת הרשת הוא חיבור חללים של הרשת, שאם יארוג בגד שתי וערב כולו, הרי יהיה סגור ולא יוכל לתפוס בו דגים או צבאים, אלא מוכרח שיהיה בו חללים גדולים.

כשמתבוננים מדוע אין אנשים מצליחים לזכור התורה, משום שהם נמשכין אחר איזה מדה רעה ואין נמשכין

לצד הטוב לאידך גיסא, וכנודע מש"כ הרמב"ם בהל' דעות שצריך אדם שיהיו מדותיו ממזוגות, אם נמשך לצד זה, ימשך כנגד לאידך גיסא.

וזה שאמר רבי חייא הריני לומד מוסר עם התלמידים, וממילא חוטי מדותיהם נמשכין כמו חוטי הרשת לכאן ולכאן, כדי שיהיה חלל ביניהם. הריני לומד עמהם מסילת ישרים ושאר ספרי מוסר כדי שיהיה בלבם רשת חזקה לתפוס את היצר הרע ולהכניעו, וממילא לא ישכחו את התורה.

ציינא טבא בלימוד התלמידים - ג' נקודות

הפעולה השלישית שעשה רבי חייא שהוא צד צבאים, וציינא טבי כלומר שהוא מחפש בכל תלמיד נקודה טובה בלבו, בכל עת שהוא מוצא איזה דבר טוב בתלמידו, הוא ניגש אליו ואומר מאור פנים 'אהה, תפסתי אותך בעוד דבר טוב...'

לא כמו חלק מההמשגיחים שמחפשים את הנקודות הרעים שבתלמידים, שעי"ז נגרם שכחת התורה וסגירת הישיבות ואטימת הנשמות רח"ל, רבי חייא אומר שהוא צד את 'טביא', היינו נקודות טובות. וצבי בגימ' ו' פעמים טו"ב. שיש בו טוב בכל אחד מששת המדות.

עוד ביאר 'וציינא טבי', אני מלמד את התלמידים לראות זה בזה רק את המעלות הטובות 'שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרוננו', וגם זה גורם שלא תשתכח התורה מישראל.

עוד מבואר באגרת הרמב"ן: 'וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו'. וזהו ביאור שלישי ב'וציינא טבי', שתיכף אחר הלימוד הוא מוציא מה שהוא יכול ללמוד לנפשו עוד איזה מדה טובה, ונעשה הלימוד חלק מחלקי חייו, וכך לא תשתכח תורה מישראל.

'ומאכילנא בשרא ליתמי', בזה הטוב שלקחתי מכל לימוד, הריני מחזק בו גם את מי שעדיין לא זכה.

וכן מאריך לבאר ע"פ קבלה המשך מעשיו של רבי חייא עד שעשה מגילות מגילות, ואי' בכתבי האריז"ל בכונות פורים שיש לפשוט המגילה כדי לגלות החסדים, וזש"כ ואריכנא מגילתא, כלומר שהיה ממשיך תמיד רק חסדים על תלמידיו, מעולם לא כעס או הקפיד עליהם. ועי"ז 'ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא'. כי במקום שיאמרו פלפולים ארוכים כדי שלא תשתכח תורה, יכולים למנות משגיחים טובים המאירים פנים לכל תלמיד באשר הוא, אזי לא תשתכח תורה מישראל. גם אם במטבח אין פינוקים, פניו המאירות של המשגיח יכסו על החסרון הזה, וכל הבחורים ינהרו להכנס לישיבה כזאת...

עפ"ז ביאר רבינו ענין מקלות של יעקב בשקתות המים, וכתב שלא רק פסוקי התורה מלאים סודות, אלא גם סיפורי חז"ל בגמ' מלאים רזין עלאין.

בכל אוות נפשך תאכל בשר מצוה כיצד?

כתב הג"מ רבי ירוחם פישל פערלא זי"ע על מצות 'בכל אוות נפשך תאכל בשר', הגם שבחינוך וברמב"ם לא נמנה פסוק זה כאחד מתרי"ג מצוות, רבי סעדיה גאון כן מונה את זה כאחת מתרי"ג מצוות 'ואמרת אוכלה בשר, בכל אוות נפשך תאכל בשר', זוהי מצות עשה לאכול בשר!

יש יהודים שמקפידים לקיים מצוה זאת בהידור. כי אע"פ שבתוס' מבואר ש'עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך פיך, התפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך פיך', מאידך מבואר בירושלמי שעתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל דבר שראו עיניו ולא נהנה ממנו.

הסתירה הזאת היא אחת מהסתירות שסיפר עליהם הרה"ק מראפשיץ זי"ע שלפני שירדה נשמתו לעולם הראו לו מן השמים כל המאמרים הסותרים, ושאל את המלאך 'נו, ומה התירוץ', לפני ששמע את התירוץ, שמע שצועקים בשמחה 'מזל טוב מזל טוב' ונולד כאן בעוה"ז. והבין שזהו התפקיד של האדם לחיות כאן שנות חיים ולמצוא דרכי תירוץ על הסתירות הנ"ל. כמו כן הסתירה הזאת בין 'אל יכנסו מעדנים לתוך פיו', לבין דברי הירושלמי, צריך אדם להתפלל לפני השי"ת שיאיר עיניו לדעת האמת מתי כן ומתי לא, ועל זאת נתן לנו הקב"ה

שו"ע או"ח סי' רל"א לעשות כל דבר לשם שמים, ואין בזה הוראה ברורה, כי יש מצד אחד דברי הרמב"ן בריש ב'פ' קדושים, וטור בסי' רל"א וסי' ר"מ, הכל תלוי בשיקול הדעת האם באמת כוונתו לעבודת ה', אם הוא צריך לאכול בשרא דתורא ולקיים המצוה דהרס"ג 'בכל אות נפשך תאכל בשר', שיהיו לו כוחות לתורה ותפילה, יקבל שכרו. אבל אם אוכל סתם לתאות גופו, אף שאומר לע"נ רבי ישעיה ברבי משה וכו'. בכל דבר צריך לשקול בדעתו אם הדבר יעזור לו להתקרב להשי"ת או ירחק אותו מהשי"ת.

והמציאות בפשטות שכפי ריבוי ההליכה אחר תאות הגוף רח"ל, נסתם לבו מלהבין גמ' עם תוספות, עד שמוכרח ללמוד רק גמרא עם רש"י, וכשמתגשם בעוד דברים, גם רש"י אינו יכול ללמוד, רק שוטנשטיין, כפי עובי הסטייק כך ריבוי ההסברים שהוא זקוק להם.

ובאמור בפירוש של רבינו ב'בית ישראל' במעשיו של רבי חייא, כי גם בביאור מהרש"א שביקש רבי חייא לעשות כל ההכנות לתורת התלמידים שיהיו על טהרת הקודש, הרי יכול אדם להיות נבל ברשות התורה ולהתגשם על טהרת הקודש רח"ל, לזאת מוכרח גם ביאור זה שלא לבנות את התורה אלא על פשתן שמכחשת את הארץ, ולא להחליש דעת התלמידים אלא 'צידנא טבי', בחינות קלות שיוכל התלמיד לדעת מה שהוא 'כן' יודע, ולא לבקש להכשילו בבחינות קשות ח"ו. כשתתן לו הרגשה שהוא כן יודע וכן מצליח, יתקדם יותר בעבודת ה'.

הרבי רבי הערש זי"ע היה 'משכיל אל דל', הוא הבין איך להתנהג עם הנשמות. זי"ע ועב"י.

לכבוד שבת קדוש הבעל"ט נענין מעט באימה בדבריו הקדושים בספרו הק' 'עטרת צבי'.

דיבר בלעם מכל המצוות חוץ מהשבת

ונקדים תחילה שבעש"ק פ' בלק תשפ"ב הזכרנו מדברי ה'שפתי צדיק' שמצאנו בדברי בלעם שהיה יודע כל פרטי מצוות התורה, הוא ידע משלשה רגלים, מבית המקדש, מאבות הק' ואמהות הק', אפילו כיסוי דם בעפר, מי מנה עפר יעקב, ובמדרש כתוב שבלעם ידע אפילו ענין הרוק שבמצות יבום וחליצה, הדיינים צריכין לראות את הרוק היבמה, ויש בזה עסק שלם. מבהיל על הרעיון.

והעיר ה'שפתי צדיק' שבכל דבריו של בלעם לא הזכיר אפילו פעם אחת ענין השבת. כי אור השבת הוא אור גבוה ונשגב כזה, שבכל עת שביקש בלעם להסתכל שם, נתעוורו עיניו. ועליו אנו אומרים בשמחה בכל שבת 'וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים', עליו הדברים מכוונים.

לא יכל בלעם לראות ולמצוא פגם בשבת

כי בלעם היה מחפש דברים שאפשר למצוא בהם פגם כדי שיוכל להרחיב בו ולקטרג ח"ו, אבל על שבת קודש לא מצא שום מקום לקטרג, וכתב שם ב'פ' בלק: 'ומה מי שמסתכל בשמש אינו יכול לראות, שבת קודש שאורו גדול הרבה יותר בוודאי שלא היה ביכלתו להסתכל בו'.

וכבר נתבאר בשיעורים הקודמים שמכיון שהיו לו מחשבות רעות בשעת הברכות, נזקו כלל ישראל מברכותיו, אילו היו לו עיניים להסתכל על השבת, היה ח"ו גם איזה נזק בשבת, לכן העלים הקב"ה את כל ענייני השבת מבלעם, ולא היה שום השגה כלל.

אין חפץ להשם שידעו האומות סתרי א'ל חי

וכ"כ ב'אור החיים' הק' בפרשת כי תשא לגבי ענין השבת: 'אין חפץ לה' שידעו האומות סתרי א'ל חי, מתנה טובה יש לי בבית גנזי, לך והודיעם לבני ישראל לבד, אומות העולם אין להם שום השגה בה כלל.

קטרוג משעו"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא

ועי"ש מה שנתבאר בזה. אך עתה יתבאר לאיך גיסא מתוך דברי מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, ב'עטרת צבי' על הזוה"ק עה"פ 'ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל'. במשע"ל ר"ת ש'כר מ'צוה ב'האי ע'למא ל'יכא. וביאר כי בלעם ביקש לקטרג על בני ישראל שלא מגיע להם עוה"ז, וכמו שאמר 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותנו', כי הוא זוכר את ההסכם שיעקב יקבל חלקו בעוה"ב ועשו חלקו בעוה"ז,

אלא שבא יעקב והוציא את הברכות. ועל זאת טענו בלק ובלעם שהעוה"ז שייך להם ולא לבני ישראל. על שכר עוה"ב אין לו שום אפשרות לדבר, רק על טובות העוה"ז היה מבקש לקטרג.

והנה יש להתפלא על הר"ת הזה המובא בספה"ק: במשע"ל ר"ת ש'כר מ'צוה ב'האי ע'למא ל'יכא. שהרי בתורה הק' כתוב 'במשעול' מלא ו', היכן נעלם אות ו' זה מתוך הר"ת?

הקב"ה מקיים ב'יומו ת'תן ש'כרו בשב"ת

מין האריז"ל ייסד יסוד ע"פ מאמר חז"ל שהקב"ה מקיים כל התורה כולה, וגם מצות 'ביומו תתן שכרו', אע"פ שכתוב 'היום לעשותם' ומחר לקבל שכרם, ואין שכר מצוות בעוה"ז, נאמרו בזה ז' תשובות, התשובה של האריז"ל שהקב"ה מקיים 'ביומו תתן שכרו' במצות השבת, ר"ת ביומו תתן שכרו.

עשירות עוה"ז בשכר עונג וכבוד שבת

כי אי' בגמ' שבת דף קיט שהעשירות בעוה"ז זוכין לה ע"י שכר מצות הידור שבת, עונג שבת וכבוד שבת. וכמסופר שם על עשיר מופלג שהיו לו שלחנות של זהב, וסיפר שהיה קצב, וכל בהמה נאה היה מכין לשבת. והרי שהקב"ה מקיים מצות 'ביומו תתן שכרו' במצות השב"ת.

והנה כל אחד מישראל נשלח לעוה"ז לקיים מצות ה', כביכול דינו כ'פועל' לעשות מלאכתו ששה ימים, ששת ימים תעשה מלאכתך, ולאחר שכלו ו' ימי העבודה נותן הקב"ה לישראל שכר עבודתם ביום השבת. השבת קודש בעצמו הוא ה'ביומו תתן שכרו' של הקב"ה.

טעם השבת הכר לתשלום עוה"ב ביומו

וביאר הרה"ק מגלאנטא זצוק"ל וכן מבואר עוד בספה"ק שבעל הבית חייב לשלם לפועל בזמן התשלום, אם אמר לו באותה שעה 'הכנסתי לך משכורת בחשבון הבנק כפי פעולתך', יצא ידי חובת 'ביומו תתן שכרו', רק יראה לו אסמכתא או איזה הוכחה אחרת שההפקדה בוצעה בהצלחה.

ומבואר בספה"ק שהאדם יכול לבחון חלקו בעוה"ב כפי טעמו שהוא טועם בשבת קודש, כי השבת הוא אחד משישים בעוה"ב, כל אחד כפי מה שהוא, לא הרי השבת קודש של מהרצ"ה שר בית הזוהר, לשבת קודש של יהודי פשוט, כל אחד כפי דרגתו טועם אחד משישים מחלקו בעוה"ב.

כך אומר הקב"ה לכל יהודי בכניסת השבת, עבדת לפני עוד ששה ימים, הנה הפקדתי לך בחשבון הפרטי שלך עוד חלק לעוה"ב, כשכר על אלו המצוות שעשית בשבוע זה.

כי כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, וביאר ב'ערבי נחל' שאין הכונה רק לאחר מאה ועשרים שנות חיים, אלא כבר עכשיו הקב"ה מכין לך חלק לעוה"ב על אלו המצוות שעשית בשבוע זה. כי כל ישראל יש להם חלק, היינו חשבון בנק פרטי שלו, והוא הולך ומתמלא תמיד במשך ימי חייו.

הסיבה שאין אדם נהנה ונזון מחלקו לעוה"ב בהיותו כאן בעוה"ז, כבר ביאר הח"ח זי"ע שלא שייך כלל לטעום עוה"ב כאן בעולם השפל, זה לא יכול להתלבש בהנאות גשמיות.

ולכן מבקשין בני ישראל בכניסת השבת, איזה סימן מהקב"ה שהוא הפקיד לנו בחשבון הבנק עוד שכר עוה"ב. ואזי נותן לנו הקב"ה טעם בשבת, זהו 'מעין עולם הבא', כשזוכה לטעום טעם של מנוחת הנפש וישוב הדעת בשבת קודש, קרבת אלקים יתירה מכל ימות החול, בזאת יודע שהקב"ה קיים בו 'ביומו תתן שכרו' ממש, כי זה עתה התמלא החשבון שלו בעוה"ב בעוד ועוד שכר נצח נצחים.

והרי שהכל אמת, אמת הוא ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והאמת הוא שהקב"ה מקיים מצות ביומו תתן שכרו, היכר הדבר הוא ע"י מצות שב"ת ר"ת ביומו תתן שכרו.

וכדי לקיים שהקב"ה מקיים מצוה זאת ע"י השבת קודש, סיבב הקב"ה שיש בזה גם ביטוי גשמי בעוה"ז שע"י שמירת שבת זוכה אדם לעשירות ושפע. כמסופר בגמ' כמה מעשיות בזה. וכן אמרו חז"ל 'לוי עלי ואני פורע'. ומבואר בגמ' שע"י הידור יין לקדש את השבת זכו לעשירות מופלגת וכו' וכו'.

אין שכר מצוה בהאי עלמא אלא בוא"ו דמשעול

ונשוב לענין הפרשה. בלעם הרשע ביקש לקטר על שפע עוה"ז של בני ישראל, מתוך טענת 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', אך לא ידע שיש אות ו' בתוך תיבת במשעול"ל, כי רק בו' ימי המעשה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל ביום השבת קודש מתגלה כי האמת הוא שיש שכר מצוה בהאי עלמא, רק עם אות ו' יש ר"ת במשעול"ל ר"ת ש'כר מ'צוה ב'האי ע'למא ל'יכא, ולפי זה צעק בלעם האיך יש שפע לישראל בעוה"ז, וכאמור בדברי ה'שפתי צדיק' שלא ראה בלעם את השבת כלל, לזאת נסתמו עיניו ולבו מלהבין איך יש לכלל ישראל שפע בעוה"ז. וכל זה מרמז אות ו' דתיבת במשעול"ל. כי האריז"ל כבר גילה ששב"ת ר"ת ביומו תתן שכרו, וא"כ שכר מצוה בהאי עלמא איכא ואיכא.

תלמידי אאע"ה אוכלין עוה"ז ונוחלין לעוה"ב

במשנה אבות (ה, יט): כָּל מִי שֵׁיִשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הִלּוּ, מִתְלַמְּדִיו שֶׁל אֲבִרָהָם אָבִינוּ. וְשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אַחֲרֵיהֶם, מִתְלַמְּדִיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. עֵין טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנִפְשׁ שְׁפָלָה, מִתְלַמְּדִיו שֶׁל אֲבִרָהָם אָבִינוּ. עֵין רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנִפְשׁ רָחֲבָה, מִתְלַמְּדִיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. מֵה בֵּין תְּלַמְּדִיו שֶׁל אֲבִרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידִיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע. תְּלַמְּדִיו שֶׁל אֲבִרָהָם אָבִינוּ, **אוֹכְלִין בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחְלִין בְּעוֹלָם הַבָּא**, שְׁנֶאֱמַר (משלי ח), **לִהְנַחִיל אֹהֲבֵי יֵשׁ, וְאַצְרוּתֵיהֶם אֲמַלֵּא**. אֲבָל תְּלַמְּדִיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע יוֹרְשִׁין גִּיהֶנֶם וְיוֹרְדִין לְבָאָר שְׁחַת, שְׁנֶאֱמַר (תהלים נה), וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֶם לְבָאָר שְׁחַת, אֲנִשִּׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

דייק התנא להזכיר שתלמידיו של אאע"ה אוכלין 'בעולם הזה', לא רק בעוה"ב. וביארו המקובלים שכן מרומז בפסוק המובא במשנה **'להנחיל אוהבי יש'** רמז לאור השבת הנקרא **'נחלת'** יעקב אביך, 'ואוצרותיהם אמלא בעוה"ב', כי ע"י טעם השבת בעוה"ז יש לנו סימן לחלקינו בעוה"ב.

ו"פ מלא"ך הוי"ה שבדרך בלעם עולה שב"ת

אי' ב'היכל הברכה' להרה"ק רבי אייזיק'ל קאמארנער זי"ע תלמיד מהרצ"ה זי"ע שבפרשת בלק כתוב ו' פעמים 'מלאך הוי"ה', כשתחשב ו' פעמים מלאך הוי"ה תבא למנין שב"ת!

וכאמור שבלעם ביקש לקטר על שפע עוה"ז של בני ישראל, לזאת בא מלאך הוי"ה ו' פעמים בגימ' שב"ת, לגלות לו שבששת ימי המעשה באמת 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', אבל מכיון שבני ישראל שומרין את השבת, הן על השבת בעצמו שכר מצוה בהאי עלמא איכא, ובנוסף לכך מגלה השבת גם שכר על המצוות שעושים בששת ימי המעשה, להנחיל אוהבי יש, ואוצרותיהם אמלא.

וכתבו תלמידי מהרצ"ה שבהמשך דברי בלעם כבר יש סימנים שהוא כן הבין שיש שבת לבני ישראל. 'הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב', הביאור הפשוט הוא שעם ישראל שוכנים ביום השבת הם לבדם, 'ובמנוחתו לא ישכנו' ערלים'.

ה"ן עם ישראל לבדד ישכון בשבת

וכ"כ האלשי"ך הק' בפסוק זה 'הן עם', אותיות ה"ן אין להם בן זוג, כי צירוף אותיות י"צ עולה ק', וכן כ"פ, ל"ע, מ"ס, נותר נ' לבדו. וכן א"ט עולה י', ב"ח, ג"ז, ד"ו, נותר אות ה' לבדו בלי בן זוג. כך בני ישראל אין להם בן זוג, והשבת קודש גם אמרה להקב"ה שאין לה בן זוג, כי יום ראשון משודך עם יום ד', שנברא האור ביום א' והוכנס בכלי השמש והירח והכוכבים ביום ד'. יום שני משודך עם יום חמישי, הבדלת המים ביום שני ויצורי המים ביום חמישי, יום שלישי שנברא בו היבשה, ביום שישי יצאו יצורי היבשה. ונמצא שנשאר שבת לבדו.

ובגוים לאו יתחשב"ב - ב' פרטים

וזש"כ 'ובגוים לא יתחשב', ביארו צדיקי בית קאסאן נכדי מהרצ"ה זי"ע, 'ובגוים', אם גוי ישמור שבת, לא יתחשב, נחשב לו כאיסור לאו, דכתיב בהם 'יום ולילה לא ישבותו'.

עוד מבואר שם 'ובגוים לא יתחשב"ב', יתחשב אותיות שב"ת ח"י. גוי ששבת חייב מיתה, ובגוים לא שבת - חי, אם ישמור שבת אינו יוצא חי... כי שבת קודש הוא שרביטו של מלך, עבד שמשתמש בו חייב מיתה, רק בן המלך מותר לו להשתמש בו. השבת קודש ניתנה רק לבני ישראל שאנחנו בניו למקום.

זזה שאמר 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו', כיון שאנחנו בני האבות ואמהות הקדושות, לכן רק ב"י שומרים שבת, ובגוים לא יתחשב.

בלק קרא לבלעם 'לכה זועמה', הסתכל על הרגלים ותחפש שם איזה קטרוג על שפע עוה"ז, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אמר 'מלאך הויה' ו' פעמים בגימ' שב"ת, כשיבא שבת קודש לא תוכלו למנוע מהם שום שפע כלל.

מהררי קד"ם של החול לא קבוא א"ל בשבת

וכן היו תחילת דבריו 'מן ארם ינחני מלך מואב מהררי קד"ם', קד"ם בגימ' כמספר שעות של ששת ימי המעשה, ו' פעמים כ"ד הרי קד"ם. מן ארם ינחני בלק, לכה ארה לכה זועמה, הכל בששת ימי המעשה של בני ישראל, אך 'מה אקב לא קבוא אל מה אזהר לא אזהר', כי מבואר באריז"ל שיש ל"א שעות השבת, בצירוף ו' שעות מיום שישי בחצות היום, כמ"ש הרמ"א שאין לעשות מלאכה קבועה מחצות דערב שבת, ועוד שעה תוספת במוצאי שבת, הרי כ"ד ועוד ז', הכל יחד ל"א שעות של שבת.

ונמצא שנחסרו כמה שעות מחשבון 'קד"ם' שעות של ימות החול, ולכן לא יכלו בלק ובלעם לפגום אפילו לא בששת ימי המעשה, אילו היה קד"ם שעות של מלאכה, היו יכולין לעשות קו גבול, בשבת יש להם שפע ובימות החול לא, ח"ו, אבל מכיון שבני ישראל מוסיפין שעות לפני שבת ולאחר שבת, קרעו חתיכות מקד"ם שעות ימי המעשה, לכן לא יכלו בלק ואפילו לא על ימות החול, וזש"כ 'מה אקב לא קבוא א"ל' בזכות א"ל שעות השבת אינני יכול לקלל כלל, לא בשבת ולא בימות החול.

'כי מראש צורים אראנו', האבואה"ק שמרו שבת, אאע"ה קיים מצות עירובי תבשילין, יצחק אבינו גם שמר שבת, ויעקב אבינו קבע תחומין, ולכן 'הן עם לבדד ישכון, ובגוים לא יתחשב'.

אף שאין פסוק מפורש שבלעם מדבר בשבת, כדברי ה'שפתי צדיק', מ"מ בזה הפסוק 'הן עם לבדד ישכון' מורה על השבת קודש, ובמנוחתו לא ישכנו ערלים.

לא יתחשב את השבת בשותפות עם הגוי

בכתבי הגאון חיד"א זי"ע הוסיף לזה ע"פ מש"כ בגמ' ע"ז דף כב: 'ישראל ועובד כוכבים שקיבלו שדה בשותפות לא יאמר ישראל לעובד כוכבים טול חלקך בשבת ואני בחול, ואם התנו מתחלה מותר, ואם באו לחשבון אסור', ופרש"י: 'ואם באו לחשבון - לאו אהתנו מתחלה קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא כלומר אם קיבלו סתם ועשו סתם ועייל העובד כוכבים בשבת וישראל בחול ולא צווה וישראל ובאו לחשבון לאחר זמן לומר כמה ימי שבת נטלת אתה ואני אטול כנגדן ימי החול: אסור - דשכר שבת הוא נוטל דגלי דעתו דעובד כוכבים שלוחו היה'.

וזש"כ 'הן עם לבדד ישכון, ובגוים לא יתחשב', לא יבואו בחשבון בשותפות של שבת כנגד ימות החול.

הרי שבלעם כן ידע שיש קדושת שבת לישראל, אלא שביקש להמשיך קללה לימות החול, לא הצליח כי השבת קודש מתנה בפני עצמה, וגם ימות החול עצמן אי אפשר, כי אנו מוסיפין תוספת שבת לפנייה ולאחריה, [וכלשון הזה"ק זכור מלפניו ושמור לאחריו] וממילא אין לו שום שליטה כלל.

שכר גדר מזה ומזה בשבת בהאי עלמא איכא

כתב מהרש"א בפ"ק דסוטה שאע"פ ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ"מ על הוספת גדרים וסייגים, יש שכר בעולם הזה.

ובגמ' ברכות כתוב שהקב"ה נושא פנים לישראל כשהם מדקדקין על עצמן מכזית עד כביצה, וגם זה נכלל בענין הנ"ל שכשאדם עושה יותר ממה שהוא מחויב, שכר מצוה בהאי עלמא איכא. וכן הרחיב ב'ערבי נחל' פרשת נשא.

ולכן כשביקש בלעם לקטרג על במשעו"ל הכרמים דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אמר לו המלאך 'גדר מזה וגדר מזה', יש לבני ישראל תוספת שבת מכאן ומכאן, וכן גדרים וסייגים בכל מצוות התורה, וכמ"ש רש"י

בפסוק 'ויכל אלקים ביום השביעי' שבשר ודם אינו יודע עתיו ורגעיו, ולכן הוא מוסיף על השבת, הרי שגם תוספת שבת הוא בבחינת גדרים וסייגים, ובזה יש שכר בהאי עלמא.

שמעו הרים ואיתנים טובת השם בעצת בלעם

לכבוד הפטרת פרשת בלק נזכיר עוד דבר נפלא מדברי רבינו מהרצ"ה זי"ע:

שְׁמַעו הָרִים אֶת רִיב ה' וְהָאֵתָנִים מִסְדֵּי אָרֶץ כִּי רִיב לָהּ עִם עַמּוֹ וְעַם יִשְׂרָאֵל יִתּוֹכַח: עַמִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הִלַּאתִיךָ עָנָה בִּי: כִּי הֶעֱלֵיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם: עַמִּי זָכַר נָא מָה יַעֲזֹר בְּלֶךְ מִלֶּךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן בְּעֹזֵר מִן הַשָּׂטִיִּים עַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'.

ובני ישראל משיבים ואומרים:

בְּמָה אֶקְדָּם ה' אֶפְךָ לֵאלֹהֵי מְרוֹם הָאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעַלְגִּילִים בְּנֵי שָׁנָה: הִירָצָה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי שָׁמֶן הָאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פָרִי בְטָנִי חֲטָאת נַפְשִׁי:

איך אפשר להשיב לו ית' על ריבוי החסדים, גם לא ע"י ריבוי קרבנות ונסכים, כי 'אם ארעב לא אומר לך'. זהו עצת היצר לחשוב שהוא כבר הביא קרבן גדול לתודה או לעולה, וממילא הוא כבר 'שוה בשוה'... לזאת אומר הנביא 'במה אקדם', מה כן צריכין לעשות, לחתוך מעצמך...

הגיד לך אָדָם מַה טוֹב וּמָה ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לִכְתּוֹב עִם אֱלֹהֶיךָ: וּכְמֹ"ש בְּנוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ בִּלְקוּטִי שׁוֹשְׁנָה 'הַצַּנֵּעַ בְּתוֹךְ הַצַּנֵּעַ', להצניע מעשיך הטובים, עי"ז יהיה בבחינת 'תשלום מה' כנגד חסדי ה' עליך.

איתנים הם גם האבות בדרגה למטה מההרים

והנה בזוה"ק פרשת משפטים יש חלק הנקרא 'סבא דמשפטים', שם בחומש שמות דף קט אמר הסבא: 'תא חזי, כתיב והאיתנים מוסדי ארץ, כיון דכתיב שמעו הרים, מאן אינון הרים, ומאן אינון איתנים? [במדרש ויצא כתוב ש'הרים' הם האבות] ק, וכ"כ בפרשה 'מהרי קדם' ופרש"י אלו האבות] אלא הרים ואיתנים כלו כד, אבל אלן תלת עלאין לעילא על רישיהו, ואינון תלת לתתא מנייהו, וכלו כד, **הרים לעילא**, ועליהו אמר דוד (תהלים קכא א) אשא עיני אל ההרים, ואלן אינון תלת קדמאי, **והאיתנים מוסדי ארץ אלן אינון תלת בתראי לתתא מנייהו**, תרי סמכי ביתא, וחד חדוה דביתא, ואלן אקרון מוסדי ארץ, איתנים אינון, ואיתנים אקרון'.

הסבא ביאר בתחילה שההרים הם במדרגה גבוהה, והאיתנים במדרגה קטנה מהם.

היה נשמת הינוקא ולא אמר תורה בפרשת בלק

בזוה"ק יש בפרשת משפטים סודות שנתגלו ע"י **סבא**, ובפרשת בלק יש סודות שנתגלו ע"י **ינוקא**, גם היא נשמה גדולה שבאה לגלות סודות התורה, ורבינו מהרצ"ה זי"ע העיד על עצמו שהוא גלגול נשמת הינוקא. ואמרו הצדיקים שמי שזכה להשתתף בשלחנו הטהור, ראה שהיה דרכו לפרר את הפת, כי דרכו של 'תינוק' לפרר את הפת, ואמרו בחייו שבהסתלקותו יתגלה סודו, ואכן בכל שנה ושנה בשבת פרשת בלק לא היא אומר תורה, שכבר אמר בגלגול הראשון תורה על פרשת בלק, בהיותו נשמת הינוקא. ובסוף נסתלק בפרשת בלק.

משכיל לאיתן הוא אברהם ושלמה אתי לקבלך

נמשיך בדברי הזוה"ק, רבי שמעון בר יוחאי הקשה כמה קושיות על החידוש שאמר הסבא לעיל:

'סבא סבא, וכו' השתא אמרת והאיתנים, איתנים אינון לתתא, והרים לעילא, אסתמר סבא, דהא רעיונא אחרא לקבלך, דכתיב (שם פט א) **משכיל לאיתן האזרחי, ודא איהו אברהם סבא, ואקרי איתן, ואי אברהם איהו איתן, יצחק ויעקב איתנים אקרון**. קום סבא, דהא ידעת רעיונא על דא, הוי מחי לרעיונך, (במדבר כד כא) וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך, **איתן דא בקר דאברהם**, והיינו (בראשית מד ג) הבקר

אור, דא עמודא דכל עלמא קיימא עליה, ונהירו דיליה מאברהם ירית, נהר היוצא מעדן אקרי. אי סבא סבא, הא רעיונא אחרא לקבלך, ולא ידעת לאסתמרא היכי מגיחין קרבא, סבא אן הוא תוקפא דילך, ודאי (קהלת ט יא) לא לגבורים המלחמה, כתיב משכיל לאיתן האזרחי, וכו' השתא סבא קום קאים על רתיבך, דהשתא תנפול ולא תיכול למיקם, הא שלמה מלכא אתי בחילוי ורתיבוי וגברוי ופרשו, ואתי לקבלך, קום פוק מן חקלא דלא ישכח לך תמן, כתיב (מ"א ח ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל **בירח האיתנים בחג וגו', ירח דאתילידו ביה האיתנים**, ומאן אינון אבהן, ואינון איתני עולם, וירח דא איהו תשרי'.

לאחר שהקשו עליו, מכמה פסוקים שהאבוה"ק נקראו איתנים, וא"כ איך פירש בתחילה שהאיתנים במדרגה נמוכה מהרים. התפלל הסבא שיעזור לו הקב"ה להשיב על הקושיות שהקשו עליו, והשיב תשובה, וביאר מהרצ"ה את תשובתו בכמה וכמה אופנים, ונזכיר רק בדרך אחת השווה לכל נפש.

מהרצ"ה מבאר את דברי הסבא ע"פ מה ששמע מרבו המגיד מקאזניץ זי"ע ששם הקדוש והנורא של הקב"ה 'א'היה' מורה על התשובה, כמ"ש הזה"ק שהוא מלשון 'אנא זמין למהוי', כל מי שמקבל על עצמו שיכנס לעבודת ה' מהיום והלאה, הוא בסוד דרגת 'אה'יה', כמבואר בחת"ס ובלקו"מ ועוד ספה"ק.

אם יעקב חש כי אך יצא יצא והנה עשיו בא מצדו

וכמו שהיה מהרצ"ה אומר בדרך הלצה על מי שאוחז עצמו שלם בתורה ומצות: **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יַעֲקֹב לְבַרְךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אֵךְ יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יַעֲקֹב אָבִיו וַעֲשׂוֹ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ: אִם אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא כְּבָר הִגִּיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ הַגְּדוֹלָה 'וַיֵּצֵא' יְדֵי חוֹבָתוֹ, הִרִי שֶׁעֲשִׂיו אָחִיו עוֹמֵד לוֹ בְּצִדוֹ...**

כי זה דרכו של יהודי אמיתי, שהוא תמיד יודע שהדרך עוד ארוכה לפניו עד שיזכה לשלימות. וכמ"ש ב'לקוטי שושנה' בנועם אלימלך 'והוא יושב פתח האהל', עדיין לא נכנסתי לפנימיות הקדושה כלל.

הטוב ומטיב לרעים ואף לטובים בעיניהם

וכתב עוד מהרצ"ה בעטרת צבי ע"פ מש"כ בתפילות ימים הנוראים 'וכל מאמינים שהוא חי וקים, הטוב ומטיב לרעים ולטובים', וקשה מדוע הקדים רעים לפני הטובים? ועוד קשה דהא דמטיב לטובים, פשיטא מאי קמ"ל? ותירץ שתכלית הטובים שיעשו תשובה בכל עת ויהיו תמיד 'רעים' בעיני עצמם. 'לטובים' היינו לטובים בעיני עצמם, ולכן הקדים 'לרעים' בעיני עצמן, הקב"ה מטיב עמהם בוודאי, ולא זו אף זו, גם לאלו הטועים שהם טובים בעיני עצמם, צריכים רחמים גדולים בר"ה ויוה"כ, והקב"ה מרחם 'גם עליהם'.

מה אנו לאחר עבודת יוה"כ"פ בתפילת נעילה

וביאר מהרצ"ה שזהו נוסח שאומרים בכל יום 'מה אנו מה חיינו מה צדקותנו וגו' כי הכל הבל'. ובדברי חז"ל תקנוהו בעיקר בתפילת נעילה ביוה"כ. כלומר שלאחר שעבד את הקב"ה כל היום ביום הכיפורים כמלאך עליון, אל יתפאר ואל יתגאה, רק יזכור כי מותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, עוד לא התחלתי כלל.

אהבת אית"ן המהפך הוה ליהיה לאדונינו

כך הוא הרגשת איש כשר בסוד שם הקדוש 'אהי'ה', מעבשיו אני רוצה להתקרב לה'. וביאר המגיד מקאזניץ זי"ע על תפילת הימים הנוראים 'עוד יזכור לנו אהבת אית"ן אדוננו', כי ד' אותיות אית"ן מהפך עבר לעתיד, א'היה, י'היה, ת'היה, נ'היה. אני אהיה יותר טוב, ופלוני גם יהיה יותר טוב, ותהיה גם אתה יותר טוב, וכולנו נהיה יותר טוב מעתה ועד עולם. כל זה מרומז בתיבת 'אית"ן'.

וזה שאומרים בתפילה, אם אתה לא הולך בדרכי אבות איך תכול להעזי לבקש בזכות אבות, וכי הלכת בדרכיהם? אלא שיש חיזוק בשם 'אית"ן' שאע"פ שעדיין לא זכיתי להתקדש כראוי, יש לי תשוקה מכאן ואילך להטיב מעשי. ובזכות זה אני יכול לבקש בזכות אבות.

אית"ן גם מושבך ביסוד של שאיפת אהי"ה

וזש"כ בסבא דמשפטים כי גם האבוה"ק לא היו בתחילתן מה שהיו בסופן, בתחילה היו רק בדרגת 'אית"ן', ר"ת אהיה יהיה תהיה נהיה, קבלו על עצמן ללכת בדרך הישרה, והלכו מדרגה לדרגה. ואח"כ הם עולים לדרגת

‘הרים’.

וזה שאמר בלעם ‘איתן’ מושבך ושים בסלע קינך, היסודות מתחילין בסוד שם ‘אהיה, איתן’, כי יציקת היסודות של הר גדול הוא מה שאמר בתחילתו שהוא רוצה מעכשיו להיות איש כשר, זהו היסוד שלו מתחילתו. וכדאמרי אינשי שהבנין בנוי על יסוד איתן, לא שהבנין השלם הוא איתן, אלא יסודותיו הראשונים הם איתנ”ים מוסדי ארץ.

וזש”כ עמי זכר נא מה יעץ בלק, על מי ביקשו לפקפק, על איתנים חלשים, ‘הנה העם היוצא ממצרים’, ועליהם כתיב ‘למען דעת צדקות השם’ שלא זכר הקב”ה רק ה’הרים’ שכבר זכו, אלא את ה’איתנים’ הראשונים, כי גם האבוב”ק התחילו בהיותם במדרגה קטנה.

וכיסוד שייסד המהר”ל שבתחילה בחר הקב”ה באע”ה כשעדיין לא היה במדרגת הר גבוה, אך היה לו רצון אמיתי. זהו מה שהקב”ה רוצה מכל אחד מאיתנו, בקשה ורצון והשתוקקות, בסוד שם א’היה.

ותשב באיתן קשתו בתשובה ותפילה

וכתב האמרי יוסף תלמיד מהרי”א תלמיד מהרצ”ה זי”ע ‘ותשב באיתן קשתו’, ותשב באיתן, שיבטיח להקב”ה בתפילתו אהיה יהיה תהיה נהיה, זהו ‘קשתו’, תפילתו, כמ”ש רש”י בחרבי ובקשתי, בתפילתי ובקשתי. ואח”כ יעלה לדרגת הרים.

איתן עולה אהיה כפול אהיה בריבוע

אחר שלמדנו שא’היה הוא שם התשובה, מכאן והלאה אהיה יותר טוב. נבא לחשב חשבוננו של עולם, כי שם אהיה מרובע, כלומר אהיה פעמים אהיה בגימ’ אמ”ת, ועוד אהיה הרי בגימ’ אית”ן. שהוא שלימות של ‘אהיה אשר אהיה’. אהיה כפול אהיה, תמיד אני אשאר בריבוע הזה שאני רוצה מכאן והלאה להיות איש כשר, ולא עלה על דעתי שכבר זכיתי לשלימות.

שוייתי תמיד היה הוה ויהיה רק לנגדי

ביאר מהרצ”ה ‘שוייתי הויה לנגדי תמיד’, לנגדי היינו מתנגד אלי, כי אני לא היה ולא הוה, רק יהיה, רק מעכשיו אהיה איש כשר. ואז כי מימיני בל אמוט.

פעמים שאדם מתפאר במעשיו שבבני הנעורים, ומזמר ואומר אשרי ילדותנו שלא בישה את זקנותנו... וכן עכשיו אני ת”ח מופלג וכו’. א”כ גם אתה עושה את עצמך היה הוה ויהיה רח”ל...

האמת שצריך להיות ‘שוייתי הויה לנגדי’, אני לא היה ולא הוה, רק מעכשיו אני מצפה לרחמי ה’ להיות בראוי, שנזכה לבא למעלת אבותינו הקדושים, שגם הם היו בימי חייהם רק ‘איתנים’.

הדרך האמת הוא רק ההשתוקקות מכאן והלאה, כי גם האבוב”ק לא ידעו בחייהם שהם כבר זכו להיות הרים, תמיד אמרו ‘מכאן והלאה אני מתחיל להיות כרצוני השם’. וכמ”ש הרר”א על אע”ה ‘והוא יושב פתח האהל’, עדיין אני רוצה להכנס לשערי הקדושה מהיום והלאה.

אבוב”ק אברהם יצחק ויעקב למדו בחברותא ט”ו שנים, אמרו ביחד ‘נהיה’ כולנו ביחד מכאן והלאה, אך לא היה להם הרגשה של ‘היה הוה’, זהו שבחו של הקב”ה לבדו. ‘כי מימיני בל אמוט’, לא אשכח את הידיעה הזאת מיד ימיני, שאני תמיד מתחיל מעכשיו.

לזאת אנו מפטירין בשבת פרשת בלק, לשמוע צדקת ה’ מה שעשה עם האיתנים, לא רק בהרים לא היה בלעם יכול להטיל פגם, אלא גם באיתנים, ותשב באיתן קשתו.

זכות מהרצ”ה יגן עלינו על כל ישראל אמן.